

Održivi razvoj turizma u Općini Matulji

Mohorovičić, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:378947>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij

IVA MOHORVIČIĆ

Održivi razvoj turizma u Općini Matulji

Sustainable development of tourism in the Municipality of Matulji

Završni rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij
Studijski smjer: Menadžment održivog razvoja

Održivi razvoj turizma u Općini Matulji
Sustainable development of tourism in the Municipality of Matulji

Završni rad

Kolegij: **Marketing održivog razvoja**

Student: **Iva Mohorovičić**

Mentor: **Izv.prof.dr.sc. Lidija Bagarić**

Matični broj: **24666**

Opatija, 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Iva Mohorovičić

24666

(ime i prezime studenta)

(matični broj studenta)

Održivi razvoj turizma u Općini Matulji

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima Creative Commons licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 25.6.2023.

Potpis studenta

SAŽETAK

U ovom završnom radu obrađuje se prostor Općine Matulji sa aspekta turističkog razvoja kroz analizu sadašnjeg stanja i mogućnostima daljnjeg razvoja.

Rad pojašnjava opći pojam održivog razvoja turizma te njegove ciljeve i načela.

Posebno se analiziraju strateški razvojni projekti Općine Matulji i njihova posvećenost održivom razvoju.

Kroz rad se opisuje Općinu Matulji od samih početaka turizma pa sve do današnje organizacijske strukture općine. Rad sadrži analizu sadašnjeg stanja, SWOT analizu, razmatraju se i stavke gospodarenje otpadom, obnovljivi izvori energije, aktivnosti lokalne samouprave i promotivne aktivnosti općine.

Izdvojeno je opisan jedan smještajni objekt s područja Općine kao pozitivan primjer iznajmljivača koji je intuitivno renovirao i stavio u turističku upotrebu na načelima održivog razvoja. Da je iznajmljivač na dobrom putu i da je pogodio zahtjeve suvremenih turista, pokazuje i cjelogodišnja popunjenost objekta.

U samom zaključku rada navodi se kako Općina Matulji za sada nije dovoljno turistički razvijena ali potencijal postoji a time i šansa da se novi objekti i novi iznajmljivači pokrenu svoje poslove upravo na načelima održivog razvoja kao važnog trenda u sadašnjem razvoju turizma ali i cijelog gospodarstva.

Ključne riječi: održivi razvoj; turizam; Općina Matulji

Sadržaj:

Uvod	
1. Održivi razvoj turizma.....	2
1.1. Pojam održivog razvoja turizma.....	2
1.2. Ciljevi održivog razvoja turizma	3
1.3. Načela održivog razvoja turizma.....	4
1.4. Nacionalni razvojni dokumenti	4
1.4.1. Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine	4
1.4.2. Strategija održivog razvoja turizma do 2030. godine.....	6
2. Održivi razvoj Općine Matulji.....	8
2.1 Općenito o Općini Matulji.....	8
2.2. Povijesni razvoj turizma u Općini Matulji	10
2.3. Kapaciteti i turistički promet	12
2.4. Razvojni planovi Općine Matulji	13
2.4.1. Resursna osnova za razvoj turizma	13
2.4.2. SWOT analiza i tržišne mogućnosti	18
2.5. Analiza sadašnjeg stanja	20
2.5.1. Gospodarenje otpadom.....	20
2.5.2. Obnovljivi izvori energije.....	22
2.5.3. Aktivnosti lokalne samouprave	22
2.5.3. Promotivne aktivnosti u cilju promicanja održivosti.....	24
3. Vila Stanka (Škalniški) kao primjer iznamljivača u smjeru održivog razvoja.....	26
3.1. Položaj i opis objekta.....	27
3.2. Primjena četiri načela održivog razvoja turizma	28
Zaključak	32
. Bibliografija.....	33
. Popis ilustracija	34

Uvod

Tema ovog završnog rada je održivi razvoj turizma u Općini Matulji. Održivim razvojem smatra se onaj turizam koji brine za buduće naraštaje to jest osigurava im buduće korištenje resursa. Ovaj rad prati razvoj takvog turizma u Općini Matulji te osim uvoda i zaključka ima tri dijela.

U prvom dijelu su opisani osnovni pojmovi održivog razvoja turizma, njegovi ciljevi i načela te se razmatraju glavne nacionalne razvojne dokumente i strategije.

U drugom dijelu koji se tiče Općine Matulji iznose se neki opći pojmovi o Općini, povijesni razvoj te opisuju sadašnji turistički kapaciteti. Razmatraju se i razvojeni planovi Općine Matulji te opisuju resursne osnove za razvoj turizma. Prikazuje se i SWOT analiza koja nam ukazuje na određene slabosti i prijetnje ali i na puno više snaga i prilika za razvoj turizma u Općini Matulji. U analizi sadašnjeg stanja razmatra se gospodarenje otpadom, obnovljivi izvori energije te aktivnosti lokalne samouprave i promotivne aktivnosti.

U trećem dijelu ovog rada analizira se jedan konkretan objekt, kuću za odmor, u Općini Matulji i na njenom primjeru sagledava četiri načela održivog razvoja turizma.

U zaključku se navodi kako Općina Matulji u ovom trenutku nije turistički razvijena ali ima jedinstvenu i značajnu osnovu da bi to postigla.

1. Održivi razvoj turizma

1.1. Pojam održivog razvoja turizma

Pojam održivog razvoja ima mnoge definicije, ali ona najpoznatija je Svjetske komisije za okoliš i razvoj koja ga definira kao razvoj kojim se ide u susret potrebama sadašnjosti tako da se ne ugrožava mogućnost budućih generacija da zadovolje svoje vlastite potrebe.

“U suštini održivi razvoj je proces promjena unutar kojega se eksploatacija resursa, usmjeravanje investicija, orijentacija tehnoloških razvoja i institucionalne promjene u harmoniji i omogućavaju korištenje sadašnjih i budućih potencijala kako bi se zadovoljile ljudske potrebe i aspiracije.”¹

Uz pojam održivog razvoja dolazi i održivi turizam. “Da bi se mogao uspješno razvijati, turizam traži kvalitetan i čist okoliš, a svojim razvojem svakodnevno ugrožava kakvoću tog okoliša. Riješenje toga problema treba potvrditi u tzv. održivom razvoju turizma koji će uspostaviti pozitivan odnos između razvoja turizma i zaštite okoliša.”² Konceptija održivog razvoja turizma uvjetuje zaštitu i održivost svih turističkih resursa a temelji se na zadovoljenju potreba svih koje će u njemu egzistirati. Prednosti održivog razvoja turizma je kao prvo očuvanje okoliša te prirodnih i kulturnih dobara, korištenje domaćih (lokalnih) proizvoda, ušteda energenata te naposljetku očuvanje cjelokupne destinacije. Definira se kao razvoj zadovoljavanja potreba turista i njihovih domaćina štiteći i unapređujući razvojne mogućnosti lokalne zajednice. Održivi turizam nastao je na temelju teorijskih razvoja koncepcije održivosti i održivog razvoja koji sve više naglašavaju utjecaj čovjekove djelatnosti na prostor u kojemu živi.

¹ Herceg, *Okoliš i održivi razvoj*, 262

² Črnjar i Črnjar, *Menadžment održivog razvoja*, 42

1.2. Ciljevi održivog razvoja turizma

“Zbog dramatičnog povećanja tempa tehnoloških promjena za nas bi danas bilo teško s velikom preciznošću čak zamisliti potrebe i želje naših potomaka za sljedećih 200 godina.”³

Zato je jedan od najvažnijih koraka prilikom definiranja i provođenja održivog razvoja je utvrđivanje ciljeva. Ciljeve treba definirati za sva područja koja su prepoznata kao problematična kao i za sva ona područja u kojima se želi poboljšati postojeće stanje. Ciljevi se obično definiraju na nekoliko razina odnosno utvrđuju se prvo globalni ciljevi održivog razvoja koji su dugoročniji a onda i ciljevi niže razine za kraći vremenski period u odnosu na globalne. Za sve ciljeve trebaju postojati jasne vremenske i vrijednosne odrednice.

Ciljevi održivog razvoja turizma su:

- zadovoljiti potrebe i unaprijediti kvalitetu života lokalnog stanovništva
- očuvati sociokulturni identitet lokalnih zajednica
- razviti visoko kvalitetan turistički proizvod
- unaprijediti kvalitetu doživljaja turista
- sačuvati resurse kako bi ih i buduće generacije koristile
- doprinjeti blagostanju čovječanstva u cjelini.

Na temelju tih ciljeva a poštivajući konkretne uvjete, u dokumentima Općine Matulji definirani su i ciljevi razvoja turizma u Općini Matulji:

- produljiti turističku sezonu izradom konkretnih programa razvoja turizma; razvoj lovnog, seoskog, planinskog, tranzitnog i izletničkog turizma.
- poboljšati kvalitetu turističkog proizvoda Općine Matulji uvođenjem sportsko-rekreativnih i zabavno-kulturnih sadržaja
- racionalnije korištenje prostora u korist kvalitetnog turizma; smanjiti pritisak gradnje na već koncentriranim područjima
- spriječiti nepovoljne utjecaje turizma na okoliš; bolja regulacija prometa, zaštita prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti

³ Goodstein, *Ekonomika i okoliš*, 80

1.3. Načela održivog razvoja turizma

Razvoj turizma važno je uskladiti s načelima održivog razvoja. Održivi razvoj zasnovan je na 4 glavna načela:

Ekološka održivost - jamči da će se izbjeći negativne promjene u okolišu, da se resurse koriste tako da se još uvijek mogu obnoviti a posebno se mora voditi računa o onim neobnovljivim.

Socio kulturna održivost - jamči usklađeni razvoj s očuvanjem kulture i sustava vrijednosti ljudi na koje taj razvoj utječe te trajno održanje identiteta lokalne zajednice.

Ekonomska održivost - jamči da je razvoj ekonomski efikasan i da je upravljanje resursima takvo da će se njima moći koristiti i buduće generacije.

Tehnološka održivost - zahtijeva da primjenu tehnologije na način da se osim postizanja ekonomskih ciljeva ujedno i štiti okoliš. Trebala bi biti zasnovana na korištenju obnovljivih resursa umjesto onih neobnovljivih. Primjenjuje se u postupcima pročišćavanja otpadnih voda, uklanjanja otpada, recikliranja i slično.

1.4. Nacionalni razvojni dokumenti

Dva glavna nacionalna razvojna dokumenta Republike Hrvatske vezano za turizam su Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine donesena 5. veljače 2021. godine i Strategija održivog razvoja turizma do 2030. godine donesena 16. prosinca 2022. godine.

1.4.1. Nacionalna razvojna strategija RH do 2030. godine

Nacionalna razvojna strategija jedan je od ključnih dokumenata Republike Hrvatske koji se donosi kako bi se prilagodili izazovima sadašnjeg vremena a prvenstveno: klimatskim promjenama, pandemijama, geopolitičkim poremećajima ili migracijama. Promjene su u svijetu sve brže i potrebno je planirati budućnost zemlje. Kako je Hrvatska dio Europske unije koja odvaja značajna sredstva svojim članicama u svrhu razvoja, veoma je važno imati dokument koji definira ciljeve, rokove i način provođenja razvojnih aktivnosti, kako bi mogli dobiti sredstva za to i korisno ih upotrijebiti. Zato je Vlada Republike Hrvatske još 2018.

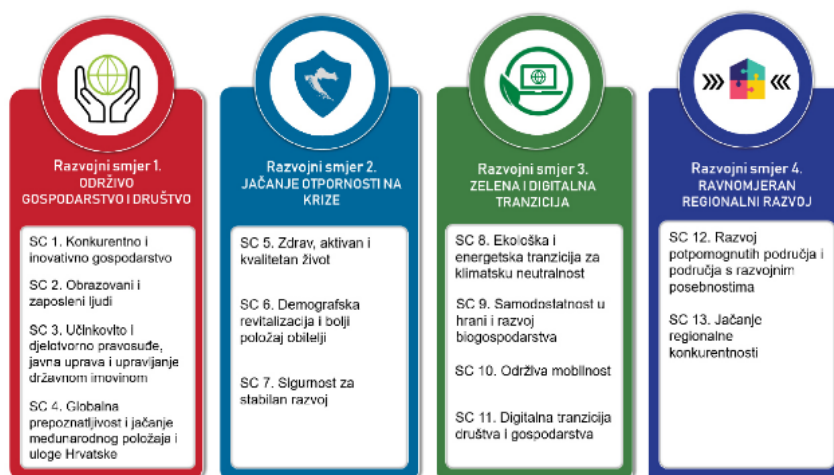
godine počela na izradi Nacionalne strategije kojom se definiraju razvojni smjerovi i ciljevi razvoja a prihvatio ju je Hrvatski sabor na sjednici 5. veljače 2021. godine.

Razvojna strategija Republike Hrvatske ima ciljeve sažete u slijedećoj rečenici: “Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve.”⁴

Da bi se to ostvarilo, zadana su i četiri nacionalna razvojna smjera do 2030. godine a to su:

- održivo gospodarstvo i društvo,
- jačanje otpornosti na krize
- zelena i digitalna tranzicija i
- ravnomjeran regionalni razvoj.

Unutar svakog pojedinog nacionalnog smjera razvoja definirani su i strateški ciljevi prikazani na slici br.1-

Slika 1. Prikaz razvojnih smjerova i strateških ciljeva NRS-a 2030.

Izvor: Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine

U nastavku Nacionalne strategije definirani su i pokazatelji učinka kako bi se mogao pratiti napredak u ostvarivanju razvojnih smjerova i strateških ciljeva.

⁴ Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine

Unutar Nacionalne strategije, jedna od točaka je i “Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma”. Turizam je u Republici Hrvatskoj jedna od strateških djelatnosti i kao takav predstavlja značajan udio hrvatskog BDP-a. Time je njegova ranjivost, koju se je mogla vidjeti tijekom pandemije, velika prijetnja hrvatskom gospodarstvu.

Kako su ključne strateške odrednice nacionalne razvojne strategije

- održivo gospodarstvo i društvo
- jačanje otpornosti na krize
- zelena i digitalna tranzicija
- ravnomjeren regionalni razvoj,

vidi se da je upravo turizam u mogućnosti da se poboljša u svim tim pravcima i time pridonese hrvatskom gospodarstvu umjesto da mu bude prijetnja.

1.4.2. Strategija održivog razvoja turizma do 2030. godine

Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine je strateški plan hrvatskog turizma, usklađen s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine. Usvojio ju je Hrvatski sabor na sjednici 16. prosinca 2022. godine.

Bazira se na istraživanjima provedenima među lokalnim stanovništvom i turistima s emitivnih područja. Proveden je i postupak savjetovanja na zainteresiranom javnošću što znači da je putem portala eSavjetovanje svaki zainteresirani građanin Republike Hrvatske mogao dati svoj komentar na nju.

“Temeljem detaljne analize stanja turizma u Republici Hrvatskoj identificirano je deset ključnih izazova hrvatskog turizma danas: vremenska i prostorna neujednačenost, utjecaj turizma na okoliš i prirodu, međuodnos turizma i klimatskih promjena, prilagodba ubrzanim tehnološkim promjenama u turizmu, kvaliteta života i dobrobit lokalnog stanovništva, nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti, neadekvatna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta, nepovoljno poslovno i investicijsko okruženje, nedovoljno učinkovit zakonodavni i upravljački okvir, utjecaj kriza na turizam te promjene ponašanja i potreba turista.”⁵

Na temelju analize i izvedenih glavnih izazova definirane su razvojne potrebe i razvojni potencijali te strateški ciljevi koji trebaju pridonijeti razvoju održivog turizma a time i pridonijeti gospodarstvu Republike Hrvatske.

⁵ *Strategija razvoja održivog turizma do 2030 godine*

Iz tog dokumenta definirala se i vizija: “Poštujući prirodno i kulturno nasljeđe i jedinstveni identitet svih regija, stvorit ćemo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.”⁶

⁶ *Strategija razvoja održivog turizma do 2030 godine*

2. Održivi razvoj Općine Matulji

2.1 Općenito o Općini Matulji

Općina Matulji nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Primorsko-goranske županije. Zauzima 176,4 km² prostora i ima 10.544 stanovnika (popis 2021.). U Općini Matulji postoje 23 naselja a najveće je upravo naselje Matulji sa 3.570 stanovnika.

Mjesto Matulji, javlja se u pisanim povijesnim izvorima sredinom 17. stoljeća, a prethodi mu skup obiteljskog imena Matulja koje je izvorno zabilježeno Matuglia. Množina obitelji Matulja dala je malom zaseoku podno lokaliteta Frlanije ime Matulje koje je već početkom 19. stoljeća u službene dokumente uknjiženo u današnjem obliku – Matulji. Mjesto se razvilo u neposrednoj blizini malih izvora pitke vode Živice i Zvira.

Prostor općine Matulji kroz povijesno razdoblje pripadao je različitim općinama kao i različitim državama. Zanimljiva je činjenica da se Matulji, u okviru današnje istoimene općine, najkasnije javljaju kao samostalno naselje. Područje samog naselja Matulji pripadalo je punih sedam stoljeća gradu Kastvu kao dominantnom kaštelu. Kastav je počeo gubiti značaj kad i ostali utvrđeni gradovi na brdima izvan komunikacijskih tokova. Za razliku od Kastva, Matulji su se našli upravo na sjecištu raznih puteva i počeli se ubrzano razvijati. 1910. godine u Matuljima su živjela 832 stanovnika u 203 obitelji.

Između dva svjetska rata Rapallskim je ugovorom 1920. godine teritorij kastavske općine podijeljen između Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Riječke države i Kraljevine Italije. Mjesto Matulji i okolna sela pripadala su Kraljevini Italiji i od njih je 1921. godine stvorena općina Matulji koja je tako postala novo općinsko središte čitave zapadne kastavštine. Prvi označeni spis općine Matulji datira od 27. srpnja 1921. godine. Koliko je to bilo loše za stanovništvo koje je nasilno podijeljeno u dvije zaraćene države, toliko je smještaj na granici dao Matuljima poticaj za razvoj gospodarstva a osobito trgovine.

Nakon II svjetskog rata Općina Matulji se spojila s Općinom Opatija da bi se kao samostalna jedinica lokalne samouprave ponovno konstituirala 10. travnja 1993. godine.

Osnova razvoja Općine Matulji je njezin položaj na prometnim pravcima. Prva poštanska kočija na području Općine Matulji bila je u Peranima gdje je 1965. godine pripređen doček austrijskom caru i kralju Franji Josipu. Dana 1. svibnja 1843. puštena je u promet nova cesta Rijeka-Pavlovac (Cirkul)-Volosko. Već od 1880-90. godine gradi se Jozefinska cesta preko Učke do Matulja. Godine 1931-32. godine probijena je trasa nove ceste Rijeka-Trst. Godine

1873. kroz Matulje prolazi prvi vlak na liniji Sveti Petar (Pivka)-Rijeka a željeznička stanica dobiva ime “Opatija-Matulji” čime postaje nadaleko poznata. 1908. godine puštena je u rad tramvajska pruga Matulji-Lovran koja je povezivala matuljsku željezničku postaju sa svim turističkim objektima tadašnje Opatije, Ičića, Ike i Lovrana. Tramvaj je prestao prometovati 1932. godine kada je u promet uključen prvi autobus. Dodatni značaj dobili su Matulji i izgradnjom Tunela Učka koji je pušten u promet 1981. godine i zaobilaznicom grada Rijeke jer su postali ulazno-izlazno čvorište.

“Na području općine Matulji govori se čakavskim narječjem. Sintaksa mjesnog govora Matulja i okolice razlikuje se od sintakse suvremenog hrvatskog književnog jezika. Najznačajniji sintaktički opis mjesnog govora obvezatno navodi položaj enklitike (redu riječi) kao izrazito uočljivu posebnost čakavskog narječja u odnosu na standardni jezik.”⁷

Etnografska graditeljska baština vrlo je bogata. Osim pojedinih građevina i zdanja to su i cijela sela koja su zadržala tradicijsku organizaciju prostora kao npr. Kućeli, Zaluki, Vele Mune.

Općina Matulji ima trokutasti grb podijeljen na tri plava polja u kojima se nalazi po jedno zlatno zvončarsko zvono.

Slika 2. Grb Općine Matulji

Izvor: [www .matulji.hr](http://www.matulji.hr)

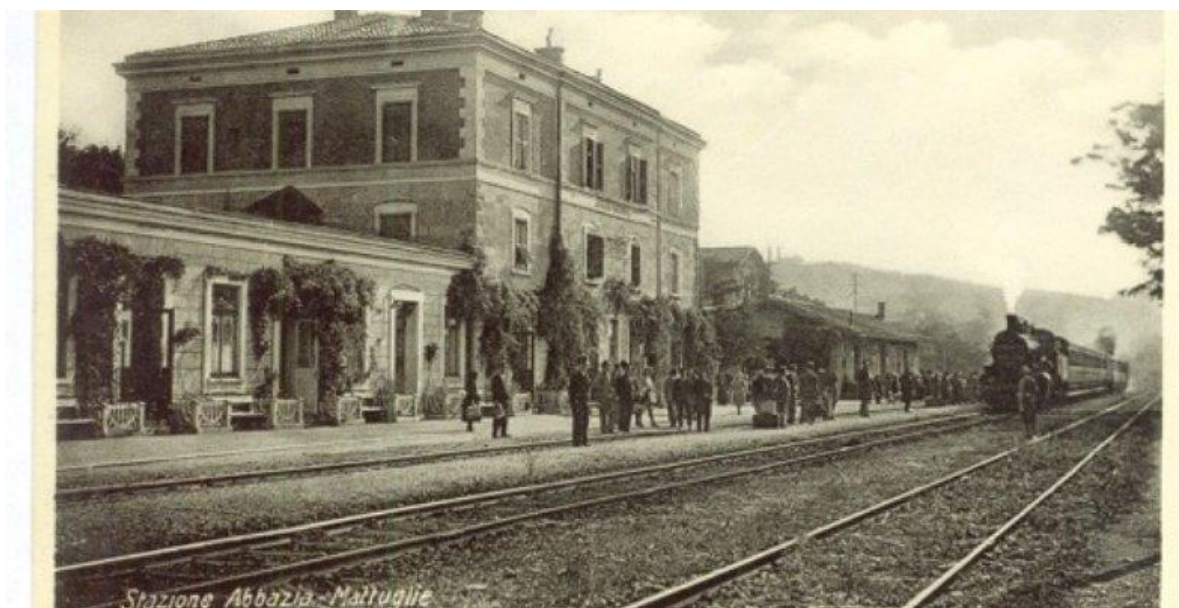
⁷ www.tzmatulji.hr/hr/bastina/4/9

2.2. Povijesni razvoj turizma u Općini Matulji

Godine 1857. Austrijsko društvo Južnih željeznica izgradilo je željezničku prugu od Beča do Trsta, a 1873. godine izgradilo je dodatni odvojak od Pivke do Rijeke na kojem Matulji postaju željeznička postaja s imenom Opatija-Matulji. Od dolaska željeznice, Matulji počinju razvijati tranzitni i izletnički turizam sa smještajem u kućanstvima.

Već 1873. godine Matulji su imali prve gostionice i konačišta, dva skladišta živežnih namirnica koja su opskrbljivala širu okolicu kao i veći broj prodavaonica, skladište goriva i maziva te 6 prodajnih mjesta s ukupno 14 benzinskih crpki.

Svoj prvi hotel "Jadran" Matulji su izgradili 1910. godine (hotel je kratko vrijeme bio u funkciji).

Slika 3. Željeznička stanica Opatija-Matulji

Izvor: www.lokalpatrioti-rijeka.com

Može se reći da su to zajednički začeci turizma i u općini Matulji i u Opatiji.

Razvojem Opatije kao klimatskog lječilišta, Matulji postaju i polazna postaja tramvajske pruge Matulji – Opatija – Lovran 1908. godine.

Međutim, Prvi svjetski rat prekinio je uspon Opatije, pa ona kao i Matulji stagniraju.

Godine 1924. formirana je tzv. Kvarnerska provincija (uključivala Rijeku, Opatiju, Volosko, Lovran, Mošćeničku Dragu, Matulje, Klanu i Ilirsku Bisticu), pod vlašću Italije i od tada turizam polako nazaduje.

Jasno da tijekom drugog svjetskog rata turizma uopće nije niti bilo a nakon njega se država prvo morala izgraditi a onda se posvetila domaćim godima koji obično ljetuju u državnim odmaralištima na samoj obali.

Pedesetih godina prošlog stoljeća strani turisti se vraćaju a do sedamdesetih postaje masovni fenomen. No, zbog sve većeg interesa turista za ljetovanje postojao je nedovoljan broj hotelskih jedinica pa se intenzivno počinje aktivirati i privatni smještaj. U tom razdoblju počinju djelovati i matuljski iznajmljivači i turistička zajednica. Obzirom da su se Matulji nalazili na prometnom pravcu kojim su turisti ulazili u Jugoslaviju a uzevši u obzir prijevozna sredstva tog vremena (sporija vozila i bez klima uređaja) Matulji postaju važna tranzitna stanica, mjesto za noćenje turista prije nastavka putovanja za Dalmaciju, Istru, otoke, Liku... Jedan od događaja značajnih za matuljske iznajmljivače je bila motociklistička utrka u Preluku koja je od 1969. do 1977. bila dio Prvenstva svijeta za motocikle. Značajan dio motociklista je odsjedao u Matuljima. Radi svega toga u Matuljima postoje privatni iznajmljivači koji se time obiteljski bave već više od 50 godina.

Slika 4. Razglednica Matulja iz osamdesetih godina prošlog stoljeća

Izvor: www.lokalpatrioti-rijeka.com

Dok su tijekom i neposredno nakon Domovinskog rata hoteli na Kvarneru u pravilu pružali usluge izbjeglicama, privatni smještaj je i dalje ugošćavao stalne goste iz Europe.

U novije vrijeme se u Matuljima turizam razvija kao seoski (ruralni), tranzitni i izletnički, malim dijelom zimski ali se i dalje velika većina noćenja realizira u ljetnim mjesecima. Sve više se razvija i iznajmljivanje kuća za odmor u ruralnom području.

Veliki interes za dolazak turista u Matulji izvan turističke sezone su dolasci vezani za karneval. Osim velike karnevalske povorke u Rijeci, u samim Matuljima se osim tradicionalnih ophoda zvončarskih grupa, održava i tradicionalna Zvončarska smotra (2023. godine se održala 26. smotra po redu).

Iz svega je vidljivo da Općina Matulji ima izuzetne prednosti za razvoj turizma, među koje spada vrlo dobra prometna povezanost, relativno povoljni klimatski uvjeti, očuvan i čist okoliš, bogata kulturna baština te niz manifestacija i umjetničkih događaja.

2.3. Kapaciteti i turistički promet

Općina Matulji je prema Pravilniku o proglašavanju turističkih općina i gradova i razvrstavanju naselja u turističke razrede (NN, 152/08.) razvrstana u razred D, međutim pojedina mjesta unutar općine imaju različitu kategorizaciju pa tako samo naselje Matulji pripada razredu A kojem pripadaju najatraktivnije općine i gradovi (skala je od A do D).

Obzirom na blizinu grada Opatije koji je jedan od turistički najrazvijenijih gradova u Republici Hrvatskoj, Matulji su razvili turističku ponudu koja se naslanja na Opatiju u obliku iznajmljivanju privatnog smještaja i u gastronomskoj ponudi.

Prema posljednjim relevantnim pokazateljima Državnog zavoda za statistiku, u Matuljima je 2022. godine bilo 560 smještajnih jedinica sa 1461 ležajem. Ti kapaciteti su 2022. godine ostvarili 93.967 noćenja (17.779 dolazaka).

U nastavku je prikazana tablica smještajnih kapaciteta, dolazaka i noćenja turista za prostornu jedinicu Matulji u razdoblju 2020-2023. godine iz koje se vidi stalno i značajno povećanje svih pokazatelja, kapaciteta, dolazaka te noćenja, od 51.050 dolazaka 2020. godine, preko 75.317 dolazaka 2021. do 93.967 dolazaka 2022. godine. To povećanje je posebno vrijedno jer se radi o godinama koje je obilježila recesija čak i u Europi a posebno pandemija Covida. Vjerojatno se to može zahvaliti velikom broju kuća za odmor i apartmanskog smještaju za razliku od većinskog hotelskog smještaja u Opatiji i okolici.

Tablica 1. Smještajni kapaciteti, dolasci i noćenja turista, Republika Hrvatska, županije, gradovi i općine po mjesecima – izvadak za Matulji

Prostorna jedinica	Godina	Mjesec	Broj soba, apartmana i mjesta za kampiranje	Broj stalnih postelja	Dolasci turista ukupno	Dolasci turista - domaći	Dolasci turista - strani	Noćenja turista - ukupno	Noćenja turista - domaći	Noćenja turista - strani
Matulji	2020	01.-12.	483	1285	10035	1493	8542	51050	4060	46990
Matulji	2021	01.-12.	515	1368	14936	1866	13070	75317	4859	70458
Matulji	2022	01.-12.	560	1461	17779	1569	16210	93867	4360	89507

IZVOR: Državni zavod za statistiku, PC-Axis baze podataka, Turizam, <https://web.dzs.hr>

Sav taj promet ostvaren je u privatnom smještaju. Više od 60 % svih noćenja ostvareno je u ljetnim mjesecima. U ljetnim mjesecima se dio turista zadržava u Općini Matulji ali vjerojatno koristi ponudu koju pružaju susjedne liburnijske općine Opatija, Lovran, i Mošćenička Draga. Iz toga je vidljivo da osim povećanja smještajnih kapaciteta treba smanjiti sezonalnost turizma kako Matulji kao malo mjesto ne bi bilo preopterećeno turistima u kratkom ljetnom periodu.

2.4. Razvojni planovi Općine Matulji

Općina Matulji je usvojila niz razvojnih dokumenata ali većina njih, nažalost, nije obnovljena. Najvažniji među njima su:

- Strateški razvojni program Općine Matulji za razdoblje od 2016. do 2020. godine
- Plan gospodarenja otpadom Općine Matulji za razdoblje 2017.-2022.
- Akcijski plan razvoja turizma Općine Matulji (2009.)

U svim ovim dokumenta se izrazita važnost pridaje održivom razvoju.

2.4.1. Resursna osnova za razvoj turizma

“Resursi predstavljaju osnovni preduvjet za turistički razvoj nekog područja. Turistički resursi su prirodna ili antropogena dobra koja se mogu gospodarski koristiti (valorizirati).”⁸

U razvojnim planovima Općine Matulji posebno se vodi računa o zaštiti prirode i kulturno povijesne baštine.

⁸ *Akcijski plan razvoja turizma općine Matulji*, Stručni projekt Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2009.

a) Prirodni resursi

Općina Matulji smještena je na moru odmah do urbanog središta grada Rijeke i poznate turističke destinacije Opatije. Baš ta obilježlja pomažu pridodati prostoru elemente koji doprinose razvoju turističke ponude. Blizina gradova Rijeke i Opatije itekako utječe na odluku turista da Matulje izaberu kao svoju turističku destinaciju iz razloga što veći gradovi jamče raspoloživost zdravstvenih i drugih servisnih usluga koje gosti mogu zatrebati za vrijeme svog boravka u destinaciji.

Znatni dio Općine Matulji prekriven je velikim površinama netaknute prirode i to šuma, pašnjaka i kultiviranog krajolika. Posebno se u zaleđu Općine ističu područja Zvoneća-Brgud i Žejane-Mune sa velikim travnjacima i pašnjacima okruženim bujnim šumama. “Te prostore maksimalno očuvati zadržavanjem izvornog korištenja i namjene površina, smanjenjem građevinskih područja, poticanjem obnove poljodjelstva i osmišljenom valorizacijom izletničkih i rekreacijskih potencijala.”⁹

Slika 5. Zvonejske njivi

Izvor: <https://www.feal-future.org/eatlas/en/node/45>

Važno je naglasiti da Općina Matulji zahvaća i mali dio parka prirode Učka. Iako zahvaća samo 1km² turistima nisu bitne granice nego oni doživljavaju destinaciju neovisno o njima. Park prirode Učka dodatnu je vrijednost dobio izgradnjom Centra za posjetitelje na Poklonu.

⁹ *Prostorni plan uređenja Općine Matulji*, 192

Također važno je spomenuti i Lisinu koja je proglašena zaštićenim krajolikom 1998. godine. Lisina je dom mnogobrojnih životinjskih zajednica, morfoloških oblika, raznovrsnih bilja, šuma, livada.. Prostor Lisine još nije značajnije turistički valoriziran no označava jedan od potencijalno najatraktivnijih elementa turističke ponude općine Matulji. To je područje nekad bilo poznato šumsko izletišta u koje su vikendom dolazili gosti iz Matulja, Opatije, Rijeke i šire okolice. Zatvaranjem Planinarskog doma sve je zamrlo a nakon toga je uslijed nekorištenja propala i prilazna cesta. Srećom, 2022. godine je popravljena makadamska cesta u cijeloj dužini od Rukavca do Planinarskog doma na Lisini čime su stvorene mogućnosti za daljnji razvoj.

b) Kulturno-povijesna baština

Prostor Općine Matulji raspolaže bogatom kulturno-povijesnom baštinom.

“Evidentirani arheološki lokaliteti na području općine Matulji su:

- prapovijesna pećinska staništa: pećina Šaftići kod sela Zaluki, pećina na Šternici kod Permana, pećina na Gradini kod Velih Laza, pećina Šparožina iznad sela Brajani, pećina Loza I iznad željezničke stanice Šapjane i pećina Loza II
- gradine: Gračišće iznad Gornjeg Rukavca, gradina Vele Laze, Gradinovo u Zvonećoj, Grad-Golopust iznad Velikih Muna, Koste kod Žejana, Kavrani Breg iznad Lipe, Gračišće iznad Velog Brguda, gradina sv. Katarine iznad Rupe, gradina iznad Šapjana, gradina nedaleko sela Pasjaka, gradina Zala kod Kućela
- antička utvrda Kastel na gradini Pasjak
- pećinska refugijalna kasnoantička i srednjovjekovna staništa: Loza I, pećina Lureja kod Žejana, Dekleova pećina kod Permana
- srednjovjekovne osmatračnice i tabori: Grad na Golopustu kod Muna, Ogradina između Žejana i Muna, Koste kod Žejana, Strugulin grad kod Malih Muna, Taborina kod Žejana i Gradinovo u Zvonećoj”¹⁰

Za razvoj turizma na području općine velik značaj ima i etnološka baština u kojoj se mogu istaknuti prezidi oko Zvoneća, oblikovane vrtače u Jurdanima i druge terasasto organizirane površine.

Sva nabrojana kulturna dobra su od velikog značaja i predstavljaju potencijalne aktivnosti koje imaju značaj za turističku valorizaciju područja. Stoga se može reći da u skladu s

¹⁰ *Prostorni plan uređenja Općine Matulji*, 76

konceptijom održivog razvoja kao temeljnim razvojnim opredjeljenjem Općine postoji suglasje u paralelnom očuvanju baštine i razvoju turizma na području Općine Matulji.

Posebno značajni, kako za kulturni identitet općine, tako i za turističku valorizaciju su zvončari. Tradicionalne zvončarske skupine prolaze starim zvončarskim putovima plijenjeći pažnju lokalnog stanovništva, a u posljednjih nekoliko godina i turista. Zvončari imaju predispoziciju da porastu u izvorni brand Općine Matulji iz nekoliko razloga:

- autohtonost
- originalnost
- zanimljivost.

Zvončarska smotra organizira se u centru Matulja jednom godišnje i na njoj se okupljaju uz lokalne zvončarske skupine i gosti iz inozemstva.

Tradicionalni pohod zvončara s područja Kastavštine, dakle pohod skupina Brežanski zvončari, Brgujski zvončari, Halubajski zvončari (jedini nisu s područja Općine Matulji), Mučićevi zvončari, Munski zvončari, Rukavački zvončari, Zvonećanski zvončari, Žejanski zvončari, Zvončari Frlanije, Zvončari Vlahov Breg i Zvončari Korenskega, upisani su na UNESCO-ovu reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine svijeta.

S obzirom na izniman značaj zvončara Općina Matulji je otvorila Zvončarsku muzejsku zbirku smještenu u Rukavcu.

Slika 6. Zvončarski Muzej u Rukavcu

Izvor: <https://mdc.hr/hr/mdc/zbirke-fondovi/fototeka/zvoncarska-zbirka-rukavac>

Na području općine također djeluje Memorijalni centar “Lipa pamti” u znak sjećanja na tragične događaje i stradanje mještana Lipe u Drugom svjetskom ratu. To mjesto posebne empatije teško je stradalo dana 30.4.1944. kada su nacisti i fašisti u sklopu akcije čišćenja terena od partizana i njihovih podržavatelja do temelja spalili selo i ubili sve zatečene žitelje.

U svega nekoliko sati mučeno je a potom i ubijeno 269 civila koji su se zatekli u selu, a među njima i 96 djece u dobi od 7 mjeseci do 18 godina. Tog, i narednih dana, nacisti i fašisti spalili su mrtva tijela, pokrali svu imovinu i stoku te spalili sve stambene (87) i gospodarske (85) objekte u selu. Srećom, dio stanovnika toga dana nije bio u selu te su se uspjeli spasiti i nakon Drugog svjetskog rata su selo obnovili.

Slika 7. Fotografije stradanja sela Lipa

Izvor: <https://martinmayhew.com/lipa-pamti-memorial-centre/>

2.4.2. SWOT analiza i tržišne mogućnosti

Jedna od najpoznatijih i najkorištenijih analiza je SWOT analiza koja se koristi prilikom izrade svih strategija, planova i ostalih razvojnih dokumenata. Samo ime analize je akronim riječi Strengths, Weaknesses, Opportunities i Threats, što bi u prijevodu značilo snage, slabosti, prilike i prijetnje. Tom analizom se sagledava trenutno stanje sa ciljem da se slabosti pokušaju pretvoriti u snage a prijetnje u prilike.

U sljedećoj tablici SWOT analize, navode se snage i slabosti Općine Matulji, kao i prilike i prijetnje iz okoline, posebno fokusirano na razvoj turizma.

Tablica 2. SWOT analiza

<p>Snage:</p> <ul style="list-style-type: none">• geografski položaj – tzv Jadranska vrata• indeks razvijenosti – iznad prosjeka• etnološka i kulturno-povijesna baština• prometna povezanost I infrastruktura• klima• očuvana priroda• Park prirode Učka• pozitivni demografski procesi• pazvijene poduzetničke zone• okruženost poznatim turističkim destinacijama• obrazovne institucije za kadrove u turizmu• visoka razina sigurnosti	<p>Slabosti:</p> <ul style="list-style-type: none">• nedostatak turističkih smještajnih kapaciteta• nepovoljna struktura smještajnih kapaciteta i njihova nedovoljna kvaliteta• visoki troškovi održavanja komunalnog standarda u udaljenim područjima• ne pridavanje dovoljnog značaja ruralnom području• nedovoljni sportsko-rekreativni sadržaji• mali broj manifestacija, izložbi i festivala• neizgrađen turistički proizvod• menadžment destinacije
<p>Prilike:</p> <ul style="list-style-type: none">• novi turistički proizvodi• selektivni oblici turizma• razvoj ruralnog i urbanog područja• razvoj prometne infrastrukture• ekonomska valorizacija šumskih resursa• blizina obrazovnih, zdravstvenih, kulturnih, sportskih i ostalih društvenih institucija• financiranje projekata iz EU fondova i ostalih vanjskih izvora	<p>Prijetnje:</p> <ul style="list-style-type: none">• nepovoljna ekonomska kretanja• sporost državne administracije• zapuštenost i propadanje prirodnih i antropogenih atraktivnosti ruralnog dijela općine• konkurencija ostalih destinacija sličnih obilježja• sporost u rješavanju postojećih razvojnih problema i ograničenja

Izvor: izrada autora

Kao što se može vidjeti iz SWOT analize, Općina Matulji unatoč ozbiljnim slabostima i prijetnjama ima i velike mogućnosti napretka i razvoja a pogotovo u segmentu turizma.

Povoljan geografski položaj, očuvanost prirode, blizina poznatih turističkih destinacija, kao i blizina emitivnog turističkog tržišta toliko su velik adut Općine Matulji da se lako mogu otkloniti sve slabosti i prijetnje.

Pri tome je važno fokusirati se na formiranje vlastitog turističkog proizvoda koristeći sve prednosti, pogotovo ogromni potencijal ruralnog područja, netaknutih šuma i održane prirode. Potrebno je i povećati smještajne kapacitete pogotovo u visokoj kategoriji smještaja. Matulji ne smiju biti tek jeftini smještaj za one koji si ne mogu priuštiti boravak u Opatiji. Obzirom na reljef, Općina Matulji ima razvojnu šansu upravo u vrlo atraktivnom obliku smještaja koji se sve više traži i koji postiže najbolje cijene a to je iznajmljivanje kuća za odmor. Posebno su cijenjene stare tradicijski obnovljene kuće.

Slika 8. Kuća za odmor u Velim Munama

Izvor: <https://www.novasol.hr/smjestaj/hrvatska/kvarner/matulji/kuca-za-odmor-opatija-vele-mune-cko532>

Mogućnost razvoja leži i u lovnom turizmu, outdoor turizmu npr. brdski biciklizam, kros i trail utrke, trakking, planinarenje, pješaćenje. Za to ne samo da postoje prirodni preduvjeti već Turistička zajednica Matulji već godinama razvija outdoor turizam, postoji 130 kilometara biciklističkih staza za koje se može preuzeti digitalni ili papirnati zapis. Također se tijekom godine organizira niz tematskih, interpretacijskih vožnji biciklom kao naprimjer:

Antičke utvrde, Skriveni biseri, Mune i Žejane, Saka noć ima svoju moć, Uz Rappalsku granicu.. Turistička zajednica Matulji također promovira i dvije atraktivne pješačke rute (Skriveni biseri naše prošlosti i Antičke utvrde matuljskog zaleđa).

Posebno se u posljednje vrijeme razvija kombinacija povijesnog i vojnog turizma jer su se Matulji tijekom povijesti nekoliko puta našli na granici država. Tako se na području Općine Matulji mogu naći fortifikacije kao ostaci Rapallske granice, ostaci dva uporišta drugog pojasa rimskog Alpskog bedema (Caustra Alpium Iuliarum), mnoštvo ostataka talijanskih graničarskih vojarni, karaula i podzemnih tunela a tu su i vojni objekti nekadašnje jugoslavenske narodne armije

Sve nabrojeno su vrste turizma koje su u skladu sa prirodom i imaju malo negativnog utjecaja na okoliš i lokalno stanovništvo.

2.5. Analiza sadašnjeg stanja

Analiza sadašnjeg stanja može se isčitati iz službenih dokumenata Općine Matulji gdje je detaljno opisano stanje gospodarenja otpadom, izvora energije i aktivnosti lokalne samouprave.

2.5.1. Gospodarenje otpadom

“Otpad je danas sigurno najveći problem onečišćenja okoliša u svijetu, odnosno sve veća količina otpada ugrožava kvalitetu življenja, i to ne samo čovjeka nego i drugih živih bića.”¹¹ Na području Općine Matulji sakupljanje i zbrinjavanje komunalnog otpada provodi tvrtka Komunalac d.o.o., ali postoje i privatna poduzeća koja se bave zbrinjavanjem i preradom ostalih vrsta otpada (na primjer poduzeće Sekundar d.o.o. u Permanima). Tvrtka Komunalac d.o.o. čije se sjedište nalazi na porudču Općine Matulji (Jurdani) brine za 30.000 stanovnika područja četiri jedinice lokalne samouprave, Grad Opatiju, Općinu Matulji, Općinu Lovran i Općinu Mošćenička Draga.

¹¹ Herceg, *Okoliš i održivi razvoj*, 209

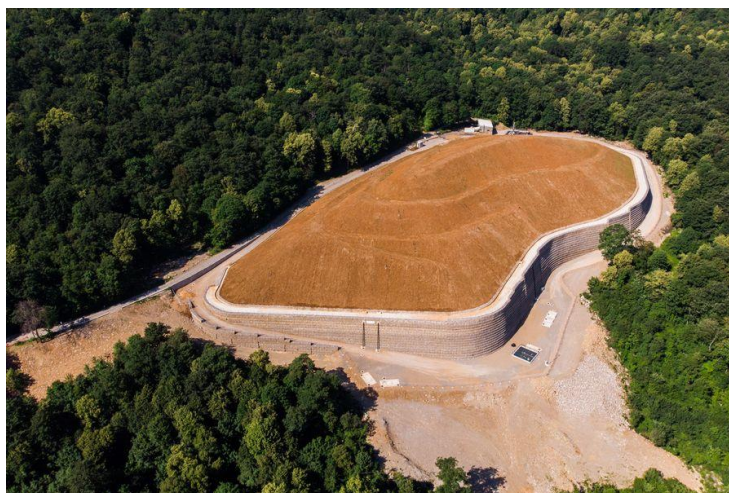
Nekada se je u Općini Matulji nalazila Osojnica koja se je prostirala na 36.000 m². Osojnica je bilo centralno odlagalište otpada za cijelo područje Liburnije. Godine 2018. odlagalište je prestalo sa radom te je zatvoreno, dok je 2021. godine pomoću Europskih fondova odlagalište otpada Osojnica sanirano. Ukupna vrijednost projekta iznosila je gotovo 6 milijuna eura. Odlagalište Osojnica bilo je u funkciji čak 50 godina. Smeće se sada odvozi na odlagalište otpada Marišćina.

Za razliku od većih sredina u okolici Matulja kao što su gradovi Opatija i Rijeka, u Matuljima već više godina postoji odvojeno prikupljanje otpada. Prilikom uvođenja odvojenog prikupljanja otpada općina Matulji je organizirala veliki broj prezentacija i radionica za svoje građane kako bi se informirali i naučili kako pravilno razdvajati i reciklirati otpad. Podijeljen je i veliki broj različitih edukativnih materijala. Neki od njih su “Abeceda otpada -Kako postupiti sa pojedinim komponentama komunalnog otpada”, brošura “Naviku usvojimo i otpad odvojimo”, letci “Smanjite količinu otpada”, “EE, tako se to radi”, “Plastične vrećice”, “Nije sav otpad smeće”, te upute “Kako kompostirati” i “Sprečavanje nastanka otpada od hrane”.

U ovom trenutku svako domaćinstvo na području Općine Matulji posjeduje dva spremnika za otpad, i to jedan za miješani komunalni otpad a jedan za reciklabilni otpad. Građani su bili u mogućnosti odlučiti se za njima optimalnu veličinu spremnika a mogli su birati između veličina od 40, 60, 90, 120 i 240 litara. Ta dva spremnika se prema unaprijed utvrđenom rasporedu prazne od strane firme “Komunalac” jedanput tjedno a uz to se jednom mjesečno odvozi i staklena ambalaža.

2019. godine na području općine, u Jurdanima, započelo je sa radom reciklažno dvorište koje je znatno poboljšalo odvajanje reciklažnog i komunalnog otpada. Glomazni komunalni otpad građani mogu dopremiti na reciklažno dvorište i zbrinjavanje je besplatno.

Veliki dio stanovnika Općine Matulji posjeduje vlastite kompostere u kojima zbrinjava zeleni otpad iz vrtova pri čemu se dobiva visoko kvalitetno gnojivo. Oni koji nemaju kompostere imaju mogućnost da osobno predaju u reciklažno dvorište veće količine zelenog otpada dva puta godišnje (proljeće, jesen) bez novčane nadoknade ili postoji mogućnost da dogovore preuzimanje zelenog otpada pakiranog u plastičnim vrećama na njihovom pragu što je mnogo češći slučaj.

Slika 9. Sanirani deponij Osojnica

Izvor: <https://www.fiuman.hr/dovrsena-sanacija-i-zatvaranje-odlagalista-otpada-osojnica-na-podrucju-matulja/>

2.5.2. Obnovljivi izvori energije

„U zadovoljavanju energetske potrebe stanovništva i gospodarstva na području Općine Matulji, potrebno je zbog gospodarskih i ekoloških učinaka težiti većem korištenju dopunskih i obnovljivih izvora energije.“¹²

Obzirom na položaj i reljef, u Općini Matulji se radi se iskorištavanju sunca i vjetra. Kod sunčeve energije, planira se postavljanje samostojnih fotonaponskih sustava a što se tiče vjetroelektrane, ona je planirana na području između mjesta Lipa i granice s Općinom Klana. Na lokaciju je već postavljena i mjerna stanica radi prikupljanja podataka. Jasno da se prije izgradnje vjetroelektrane treba izraditi i procjena utjecaja na okoliš kako bi se utjecaji sveli na najmanju moguću mjeru i postigla najveća moguća očuvanost kvalitete okoliša.

2.5.3. Aktivnosti lokalne samouprave

Veliki broj pitanja vezanih za održivi razvoj najbolje je riješiti na lokalnoj razini, tj. prepustiti ih lokalnim vlastima. Globalna ekonomska kriza koja je započela 2008. godine, te recesija kao posljedica ekonomske krize, su ostavili značajne posljedice koje su dovele do pada gospodarske aktivnosti u svim županijama i općinama Republike Hrvatske pa tako i u Općini Matulji. Nakon toga je došlo pandemijsko razdoblje i opet usporilo razvoj. U

¹² *Prostorni plan uređenja Općine Matulji*, 222

posljednjih par godina zamjetan je početak pozitivnih trendova kako u Primorsko – goranskoj županiji (PGŽ) tako i u Općini Matulji.

Kako se vidi iz planova Općine Matulji, veliki se značaj pridaje održivom razvoju i to najviše kroz mjere zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti i kulturno povijesnih cjelina, kroz mjere sprječavanja nepovoljnih utjecaja na okoliš (zaštita tla, zraka, voda).

Nakon velikog projekta zatvaranja i sanacije odlagališta otpada Osojnica 2021. godine i izgradnje reciklažnog dvorišta u Jurdanima te uvođenja odvojenog prikupljanja otpada, na red su došle zgrade u vlasništvu Općine Matulji. Općina Matulji već godinama radi na energetske obnovi svojih zgrada. Tako je za nepovratne europske fondove prijavila više projekata od kojih su neki i realizirani: energetska obnova dječjeg vrtića Matulji, energetska obnova zgrade Općine Matulji, energetska obnova zgrade OŠ Drago Gervais u Breščima, područne škole Jušići te objekata vrtića u Velom Brgudu i Rukavcu.

Tim projektima obuhvaćena je izrada toplinskih izolacija krovova i fasada, zamjena vanjske stolarije, ugradnja dizalice topline za sustav grijanja i hlađenja, instalacija fotonaponskog sustava, zamjena unutarnje rasvjete.

Kod projekta energetske obnove zgrade plan je bio ostvariti uštede u godišnjoj potrošnji energije od oko 68% u odnosu na početno stanje prije obnove, a također i smanjenje emisije CO₂ za otprilike 64%.

Kao dodatne mjere za doprinos zaštiti okoliša i održivom razvoju kroz projekte se planira postavljanje punionice za električna vozila, postavljanje podizne rampe za osobe s invaliditetom te izvedba parkirališta za bicikle.

Što se tiče konkretno turizma, Prostornim planom uređenja Općine Matulji, u dijelu “Ugostiteljstvo i turizam” navode se glavni ciljevi razvitka turizma a oni su:

- produljenje turističke sezone i povećanje trajanja boravka turista
- poboljšanje kvalitete turističkog proizvoda Općine Matulji osim smještajnih i ugostiteljskih kapaciteta: sportsko-rekerativni, zabavno-kulturni i doživljajni sadržaji
- racionalnije korištenje prostora u korist kvalitetnog turizma radi sprečavanja devastacije dragocjenog prirodnog resursa
- sprečavanje nepovoljnih utjecaja turizma na okoliš boljom organizacijom prometa, zaštitom prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti primjenom sintagme održivog razvoja.

Planom su definirana područja za dva hotelska objekta (jedan na području Matulja a drugi na području Rupe).

Planirana je i izgradnja novih površina sportsko-rekreacijske namjene i to SRC Šapjane-Rupa (sportsko-automobilistički sadržaji, bazeni s pratećim sadržajima, teniski tereni i igrališta za male sportove, konjičke sportove, streljačke sportove), SRC Trtni (sportska dvorana, bazen, kuglana, streljana, otvorena sportska igrališta za rukomet, košarku, odbojku, tenis) i SRC Mučići (nogometno igralište). Iako su sportski tereni namijenjeni prvenstveno lokalnom stanovništvu, prema njihovu obimu je jasno da se računa i na dolazak posjetitelja iz okolice ali i uključivanje turista.

Zbog svih predhodno navedenih činjenica može se zaključiti da lokalne samouprave imaju najveću odgovornost za planiranje i podržavanje održivog razvoja na svom području.

2.5.4. Promotivne aktivnosti u cilju promicanja održivosti

Promotivne aktivnosti u cilju promicanja održivosti se većinom provode kroz Turističku zajednicu Općine Matulji.

Već više od deset godina Turistička zajednica provodi besplatne tečajeve za iznajmljivače koji za cilj imaju povećanje nivoa smještaja (dodatne zvijezdice). Neki od tih tečajeva su:

- uređenje kapaciteta za iznajmljivanje (vrsta kapaciteta, kategorizacija, stilska uređenja, palete boja, prirodni materijali),
- ekološko održavanje kapaciteta za iznajmljivanje kako bi se iznajmljivači mogli predstaviti kao „eko-friendly“,
- kvalitetnom fotografijom do tisuću online pregleda i više posjeta (prednosti profesionalnog fotografiranja smještajnih kapaciteta),
- izgradnja i održavanje bazena,
- tečajevi stranih jezika,
- također, svake se godine održavaju i dani otvorenih vrata kada se mogu posjetiti niz apartmana na matuljskom području i upoznati iznajmljivače.

Na svim tim predavanjima opetovano se spominje šansa za iznajmljivače da svoje apartmane i kuće za odmor urede ili preurede prema načelima održivog razvoja.

Turistička zajednica također radi na popularizaciji outdoor turizma za koji je područje Općine kao stvoreno. Radi se prvenstveno o biciklističkim turama od kojih su neke organizirane i e-biciklima kako bi privukle i one koji nisu fizički spremni.

Organiziraju se također i interpretacijske biciklističke vožnje i interpretacijske šetnje gdje se i domaći i turisti upoznaju sa zaštićenim krajobrazom Općine Matulji, sa povijesnim

činjenicama i upoznaju se sa načinom života. Promiče se i zdrav način života i lokalna gastronomija.

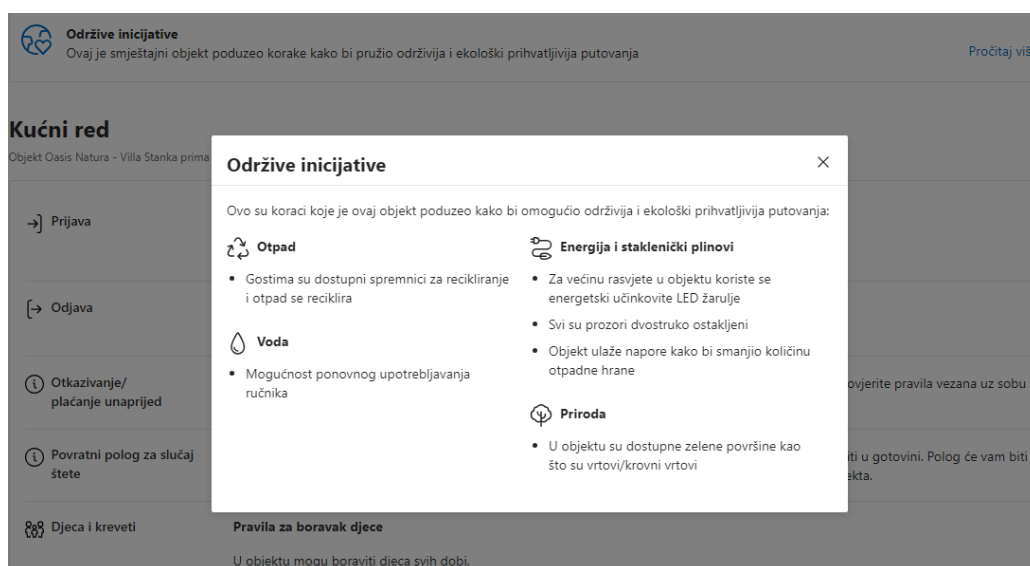
U Općini Matulji također su bile održane besplatne radionice za OPG-ove i iznajmljivače u organizaciji Lokalne akcijske grupe „Terra Liburna“ pri čemu su zainteresiranim građanima predstavljene mogućnosti korištenja kreditnih linija za ruralni razvoj i poduzetništvo a što uključuje i ruralni turizam.

3. Vila Stanka (Škalniški) kao primjer iznajmljivača u smjeru održivog razvoja

U ovom dijelu završnog rada je opisan jedan konkretan objekt – kuća za iznajmljivanje Vila Stanka– koja se nalazi u Općini Matulji, potpuno izolirana u šumi, čiji su vlasnici odlučili razvijati se upravo u smjeru održivog razvoja turizma.

“Turističke djelatnosti imaju izravan utjecaj na okoliš. Sve počinje izgradnjom objekata i nastavlja se tijekom svakodnevnog upravljanja i poslovanja.”¹³. U ovom slučaju, već time što se radi o turističkoj djelatnosti u postojećem objektu, u postojećim gabaritima i sa postojećom infrastrukturom, započinje posvećenost održivom razvoju.

Vodeća digitalna platforma za putovanja Booking.com je uvela posebni program “Održiva putovanja” pomoću kojeg pomaže turistima koji to žele da se unaprijed upoznaju sa svakim pojedinim objektom tj. da doznaju koje prakse održivosti je pojedini objekt već implementirao. Tako su na stranici koja opisuje Vila Stanku navedene održive inicijative koje se u objektu za sada provode a tiču se zbrinjavanja otpada, ekonomičnog korištenja vode i energije te posvećenosti prirodi. Obzirom da nije prikazan znak kojeg Booking.com dodjeljuje, proizlazi da je Vila Stanka sada na “Razini 1– smještajni objekt implementirao je neke prakse održivosti koje imaju određen utjecaj”.

Slika br.10 Održive inicijative implementirane u Vili Stanki

Izvor: <https://www.booking.com/hotel/hr/vila-stanka.hr.html>

¹³ Krstinić Nižić i Blažević, *Gospodarenje energijom u turizmu*, 169

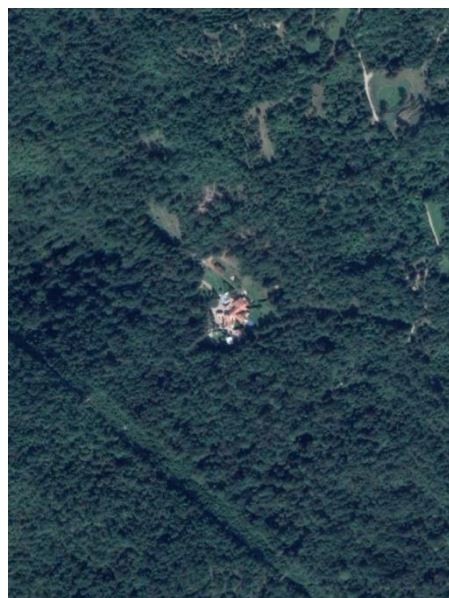
3.1. Položaj i opis objekta

Villa Stanka se nalazi u selu Škalniški koje pripada Općini Matulji.

Selo Škalniški prvi se put spominje krajem 18. stoljeća kad su u njega uselila dva brata koja su se na obroncima Učke bavila ovčarstvom. Selo se tijekom 19. stoljeća intenzivno prometno razvijalo pa su preko njega vodili putovi iz svih okolnih mjesta, da bi kasnijom gradnjom prometnica selo ostalo zabačeno i izvan svih putova. Tada je prestao i njegov daljnji razvoj. Nekada su od sela Puži, najbližeg mjestu, postojale obrađene oranice i vrtovi, šume gotovo nije bilo, dok su danas uz put vidljivi stari prezidi i samo jedan vinograd koji se i dalje obrađuje.

Do Škalniškog vodi 2,5 kilometra duga cesta sa prometnice Rupa-Rijeka (od toga je cca 1,2 kilometra makadama). Udaljenost sela od Opatije je 10 kilometara, a od Rijeke 18 kilometara. Udaljenost do Zračne luke Rijeka je 40 kilometara, autobusnog kolodvora Opatija 10 kilometara a željeznička postaja Jurdani je na udaljenosti od 1,5 kilometara.

Iako se nalazi na osami u šumi, niz ugostiteljskih objekata nalazi se na nepuna tri kilometra udaljenosti.

Slika 11. Položaj Vile Stanke na karti i snimka iz zraka

Izvor: <https://www.booking.com/hotel/hr/vila-stanka.hr.html>

Villa Stanka je relativno mali objekt, kamena kuća površine 76 m² na dvije etaže. Ima dvije spavaće sobe i galeriju sa trosjedom koji se može pretvoriti u ležaj za dvije osobe, dvije

kupaonice – dakle ukupno može primiti 6 osoba. Izgrađena je davne 1896. godine a renovirana 2006. godine.

Interijer je zanimljiv spoj ruralnog i modernog što prostoru daje posebnu atmosferu.

Iako kuća odiše poviješću, potpuno je prilagođena modernom turistu što znači da ima na primjer klima uređaj i pristup Internetu

Kategorizirana je kao objekt 4*.

Na turističkoj platformi Booking.com ocijenjena je ocijenom 10 – izuzetan.

Osim prekrasne terase, bazena sa slanom vodom 6x4 m i tušem te vanjskog roštilja, objekt okružuje cca 300 m² igrališta za djecu i odrasle sa ljuljačkama, mrežom za badminton ili odbojku , toboganom, trampolinom, golom za nogomet i košem za košarku te posebno zanimljivim detaljem – jogom za igranje boća. Očito je da osim onih koji dolaze radi uživanja u miru i prirodi, u ovom objektu se mogu zabaviti i oni koji žele aktivan odmor.

U neposrednoj blizini nalazi se i obnovljena štala sa domaćim životinjama koja je mamac posebno za djecu koja dolaze iz urbanih sredina.

3.2. Primjena četiri načela održivog razvoja turizma

Održivi razvoj zasnovan je na 4 glavna načela:

- ekološkoj održivosti
- socio- kulturnoj održivosti
- ekonomskoj održivosti
- tehnološkoj održivosti

Ekološka održivost jamči da će se izbjeći negativne promjene u okolišu, da se resursi koriste tako da se još uvijek mogu obnoviti a posebno se mora voditi računa o onim neobnovljivim.

Socio kulturna održivost jamči usklađeni razvoj s očuvanjem kulture i sustava vrijednosti ljudi na koje taj razvoj utječe te trajno održanje identiteta lokalne zajednice.

Ekonomska održivost jamči da je razvoj ekonomski efikasan i da je upravljanje resursima takvo da će se sa njim moći koristiti i buduće generacije

Tehnološka održivost zahtijeva da se tehnologije primjenjuju na način da se osim postizanja ekonomskih ciljeva ujedno i štiti okoliš. Trebala bi biti zasnovana na korištenju obnovljivih resursa umjesto onih neobnovljivih. Primjenjuje se u postupcima pročišćavanja otpadnih voda, uklanjanja otpada, recikliranja i slično.

U daljnjem tekstu primijeniti će se glavna načela održivog razvoja turizma na konkretnom primjeru – Vile Stanke u Škališkom.

a) Ekološka održivost

Kuće u Škalničkom su izvana obnovljene u originalnom izgledu, interijer je nov ali rustikalan i izrađen od osnovnih prirodnih materijala (kamen, puno drvo, željezo...), osim nevelikog bazena sve drugo je uređeno tako da ne narušava prirodni okoliš (prezidi, gospodarske zgrade-štale, dolčiči, stepenice...).

Obzirom na položaj u šumi i debele kamene zidove, gotovo je nepotrebno dodatno hlađenje prostora ljeti (iako postoji klima uređaj), dok je zimi predviđeno da se koristi kamin na drvo posječeno u neposrednoj okolici.

Dio hrane gosti mogu uzeti iz vrta a koliko takva sitnica znači ljudima koji dolaze iz zagađenih gradova govori i ovaj komentar:

...Tijekom cijelog boravka razmazili su nas nudeći nam rajčice i krastavce iz svog vrta, kao i sir i kokošja jaja...

Frederic
Belgija

Mjesec recenzije: 12. rujna 2019.

Accueil inoubliable, villa magnifique, séjour parfait!

Vila s privatnim bazenom

14 noći · kolovoz 2019.

Obitelj

L'accueil de Sara et Christian était parfait. Ils nous ont gâtés durant tout le séjour en nous offrant des tomates et concombre de leur jardin ainsi que leur fromage et oeufs de leurs poules. Ils ont été de bons conseils pour visiter la Croatie. La villa est décorée avec soin, la piscine et les abords sont super bien entretenus. Nous recommandons vivement cette location. Nous y reviendrons certainement un jour!

Slika 12. Komentar sa Booking.com

Izvor: <https://www.booking.com/hotel/hr/vila-stanka>

b) Socio-kulturna održivost

Prilikom uređenja Villa Stanke, nije se dodatno (pogotovo ne nasilno) zadiralo u okoliš tako da se može se djelomično vidjeti kako su ljudi nekad živjeli na tom području, jasno, uz

izmjene koje doprinose udobnosti modernih turista jer ipak je to kuća izgrađena krajem 1800-ih godina. Obnovljene su i gospodarske zgrade u originalnom izgledu.

Može se reći da je opremanje kuća za odmor u Škalničkom pun pogodak jer su se i vlasnici vratili na “djedovinu” i od nje mogu živjeti čuvajući uspomenu na svoje pretke.

Čak i pristupna makadamska cesta omeđena suhozidima ima svoj šarm i ukazuje na nekadašnje korištenje prostora.

c) Ekonomska održivost

Iako prilikom gradnje nije bilo sigurno da li će radi udaljenosti od glavne prometnice, makadamske i uske pristupne ceste te položaja usred šume biti dovoljno interesenata za ovakav objekt, brzo se pokazalo da je odaziv izvrstan.

“...Slike smo postavili 30. lipnja, a odmah smo popunili sve termine od 4. srpnja pa do 25. rujna. Još smo i razmišljali hoćemo li uopće krenuti ove godine ili smo zakasnili s prijavom, očekivali smo možda dva ili tri tjedna goste, ali ovo nas je oduševilo...”¹⁴

Strah oko ulaganja bio je opravdan jer ulaganje nije bilo malo. Iako je mladi vlasnik ujedno i majstor koji je vlastitim rukama napravio unikatan namještaj, korišteni materijali u interijeru i eksterijeru su bili vrhunske kvalitete – “kao što bi čovjek napravio za sebe i svoju obitelj”.

Očito da se taj pristup isplatio jer su uloženi trud i ljubav vidljivi na svakom koraku, ambijent je ugodan i turisti su to spremni platiti. Čak su spremni platiti i više nego apartman u “prvom redu do mora”. Potpuni mir, mogućnost igranje djece na rubu šume bez posebnog nadzora su pravi pogodak.

d) Tehnološka održivost

Kao i na cijelom matuljskom području organizirano je odvojeno prikupljanje i odvoz smeća (mješani komunalni otpad i otpad za recikliranje) a Vila Stanka koristi i komposter za zeleni otpad.

Povećana je potrošnja vode radi bazena međutim moderna tehnologija omogućava pročišćavanje i korištenje vode bez zamjene nizom filtara tako da vodu nije potrebno niti dodatno klorirati.

¹⁴ Žic, članak „Škalniški ima više stranaca nego domaćih – 'Najturističkije' matuljsko mjesto dočekalo 10000. općinskog gosta”, www.podučkun.net,

Što se tiče korištenja električne energije ona se štedi tako što se za većinu rasvjete u objektu koriste energetski učinkovite LED žarulje, svi prozori su dvostruko ostakljeni radi boljeg održavanja temperature unutar objekta. U segmentu potrošnje električne energije postoji mogućnost napretka tj. da se električna energija osigura solarnim panelima i vjerojatno će se to realizirati u predstojećem periodu.

Zaključak

Prilikom obrade ove teme pronađeno je mnogo podataka koji ukazuju kako su Općina Matulji i njezina Turistička zajednica uočile da se turistički trendovi u Hrvatskoj i svijetu sve više preklapaju upravo s onim što taj kraj može ponuditi turistima, i to na način da turisti budu zadovoljni a lokalna zajednica očuva prekrasan prostor, kulturnu baštinu i način života domaćeg stanovništva. Općina i Turistička zajednica potiču upoznavanje građana, pogotovo iznajmljivača sa postulatima održivog razvoja jer je upravo za turizam važna dugoročna ekološka održivost.

Općina Matulji ima pojam održivog razvoja uklopljen u sve svoje razvojne dokumente i smatra ga svojim strateškim ciljem. Neke od najvećih problema koje je imala, kao na primjer regionalno odlagalište otpada na svom području, uspješno je riješila, uvela odvojeno prikupljanje otpada, predvidjela područja na kojima bi se proizvodila energija iz obnovljivih izvora a veliki dio javnih zgrada je energetski obnovljen dok postoji i niz projekata koji čekaju na realizaciju. Time je udarila temelj da se svi građani Općine mogu ugledati na nju i pridružiti se u naporima za bolju sutrašnjicu.

Turizam u Općini Matulji nije nova grana djelatnosti, postoje iznajmljivači koji se time bave generacijama i u uzlaznom je trendu po svim pokazateljima pa i po broju smještajnih jedinica. Razvojni dokumenti Općine Matulji ukazuju da područje Općine do sada nije niti izdaleka iskoristilo svoje prirodno-geografske i druge resurse u razvijanju turizma a tu postoji velika šansa da će se taj razvoj zasnivati na načelima održivosti, bilo da se ta načela uvedu već pri izgradnji ili prenamijeni postojećih objekata za turizam, bilo da dobro educirani iznajmljivači načela uvedu u redovno održavanje i razvoj svojih kapaciteta.

Bibliografija

- Črnjar, Mladen i Črnjar, Kristina: *Menadžment održivog razvoja*, Rijeka, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2009.
- Goodstein, Eban S.: *Ekonomika i okoliš*, Zagreb, Grafostisak, drugo izdanje, 2003.
- Herceg, Nevenko: *Okoliš i održivi razvoj*, Zagreb, Synopsis, 2013.
- Krstinić Nižić, Marinela i Blažević, Branko: *Gospodaranje energijom u turizmu*, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2017.
- Akcijski plan razvoja turizma Općine Matulji*, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2009.
- Booking.com stranica Ville Stanke*, <https://www.booking.com/hotel/hr/vila-stanka.hr>, (preuzete fotografije 21.5.2023.)
- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*, Narodne novine 13/2021, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html (pristupljeno 12.5.2023.)
- Prijedlog strateškog razvojnog programa Općine Matulji za razdoblje od 2016. do 2020. za javnu raspravu - Analiza stanja*, Općina Matulji, Strateške odluke – https://matulji.hr/pocetna/wp-content/uploads/2016/08/dokument_1_analiza_stanja.pdf (pristupljeno 13.5.2023.)
- Prostorni plan uređenja Općine Matulji*, Općina Matulji, 2017., Službene novine, Godina XXV.- broj 20, <http://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluke&id=35853> (pristupljeno 12.5.2023.)
- Statistička izvješća, Turizam*, Državni zavod za statistiku RH, <http://www.iztg.hr/> • Ministarstvo turizma, <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/dokumenti-80/statistike/11514> (pristupljeno 9.5.2023.)
- Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine*, Narodne novine 2/2023, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2023_01_2_18.html (pristupljeno 12.5.2023.)
- Strateški razvojni program Općine Matulji za razdoblje od 2016. do 2020. godine*, Općina Matulji, Strateške odluke, https://matulji.hr/pocetna/wp-content/uploads/2017/02/STRATESKI_RAZVOJNI_PROGRAM_OPCINE_MATULJI_2016_2020.pdf, (pristupljeno 13.5.2023.)
- Turistička zajednica Općine Matulji*, <https://tzmatalji.hr> (pristupljeno 14.5.2023.)
- Žic, Davor, članak „Škalniški ima više stranaca nego domaćih – 'Najturističkije' matuljsko mjesto dočekalo 10000. općinskog gosta”, www.poduckun.net (pristupljeno 13.5.2023.)

Popis islustracija

Tablice

Tablica 1.	Smještajni kapaciteti, dolasci i noćenja turista, Republika Hrvatska, županije, gradovi i općine po mjesecima – izvadak za Matulji	13
Tablica 1.	SWOT analiza	18

Slike

Slika 1.	Prikaz razvojnih smjerova i strateških ciljeva NRS-a 2030.	5
Slika 2.	Grb Općine Matulji	9
Slika 3.	Željeznička stanica Opatija-Matulji	10
Slika 4.	Razglednica Matulja iz osamdesetih godina prošlog stoljeća	11
Slika 5.	Zvonejske njivi	14
Slika 6.	Zvončarski Muzej u Rukavcu	16
Slika 7.	Fotografije stradanja sela Lipa	17
Slika 8.	Kuća za odmor u Velim Munama	19
Slika 9.	Sanirani deponij Osojnica	22
Slika 10.	Održive inicijative implementirane u Vili Stanke	26
Slika 11.	Položaj Vile Stanke na karti i snimka iz zraka	27
Slika 12.	Komentar sa Booking.com	29